Україна між двома регіональними інтеграційними блоками

Аналіз та рекомендації

Вероніка Мовчан, Рікардо Джуччі, Микола Риженков

Німецька консультативна група/ Інститут економічних досліджень та політичних консультацій

Берлін/Київ, липень 2012 року

© German Advisory Group

План

1. Які мотиви регіональної інтеграції?
2. Глибока та всеосяжна угода про зону вільної торгівлі з ЄС
3. Регіональна інтеграція з Росією, Білоруссю та Казахстаном
4. Висновки та рекомендації

Контакти

© German Advisory Group

1. Мотиви для регіональної інтеграції

- Регіональна інтеграція не є метою сама по собі. Вона є засобом досягнення кінцевої мети економічної політики.
- Ключові питання:
  - Якою є кінцева мета України?
  - Чого Україна хоче досягти в довгостроковій перспективі?
- Відповідь на ці питання має формувати рішення щодо економічної політики, включаючи рішення щодо напрямів та глибини регіональної інтеграції
- Кінцева економічна мета України може бути сформульована як:

Соціально включене та стале економічне процвітання країни

© German Advisory Group

Проміжні цілі економічної політики

- Для досягнення цієї кінцевої мети, мають бути досягнуті <u>проміжні цілі</u>:
  1. Сприятливе внутрішнє середовище для бізнесу та інвестицій
  2. Полегшений доступ до зовнішніх ринків *(якомога легший доступ до якомога більшої кількості ринків)*
  3. Зниження енергетичної вразливості *(шляхом збільшення енергетичної незалежності та ефективності)*
  4. Екологічно сприятливе (тобто стале) зростання
  5. Скорочення багатовимірного соціального відчуження
- Можливості, що надають різні регіональні інтеграційні альтернативи, мають оцінюватися з точки зору сприяння досягненню проміжних цілей

© German Advisory Group

2. Торговельний режим між Україною та ЄС: поточний статус

- Угода про партнерство та співробітництво (1998): режим найбільшого сприяння
- Генеральна система преференцій ЄС (GSP): високий рівень використання Україною (85%)
- Правила та практика СОТ (з 2008 року)

Перепони:

- Доволі високі тарифи на сільськогосподарські товари та продукти харчування
- Нетарифні заходи

© German Advisory Group

Статус глибокої та всеосяжної угоди про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС

- Переговори щодо підписання угоди про створення глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі (ЗВТ) розпочалися в лютому 2008 року та завершилися в 2011 році.
- Угода про асоціацію України з ЄС, включаючи глибоку та всеосяжну ЗВТ, була парафована в березні 2012 року.
- Наступні кроки:
  - Підписання (не очікується до проведення парламентських виборів в Україні)
  - Ратифікація

    Примітка: Ратифікація розділів, що стосуються глибокої та всеосяжної ЗВТ та низки інших економічних питань, знаходиться у компетенції Європейського парламенту, тоді як решта Угоди про асоціацію потребує ратифікації національних парламентів країн-членів ЄС

© German Advisory Group

Ціль 1: Сприятливий інвестиційний клімат

- Ключові компоненти покращення середовища для бізнесу та інвестицій:
  - Системи технічного регулювання та санітарних і фітосанітаних заходів узгоджені зі світовою практикою
  - Цілеспрямована політика державної допомоги
  - Цілеспрямована політика державних закупівель
  - Цілеспрямована конкурентна політика
  - Посилений захист прав інтелектуальної власності

- **Таким чином:** Угода про глибоку та всеосяжну ЗВТ стимулює проведення внутрішніх регуляторних реформ у відповідності з міжнародною практикою, що веде до покращення інвестиційного клімату в країні

© German Advisory Group

Ціль 2: Полегшений доступ до ринку ЄС

- Ринок ЄС:
  - 500 мільйонів споживачів
  - Доступ до ринку, що оцінюється в 14 трлн. дол. США
- Ключові компоненти полегшеного поступу:
  - Нульові ставки ввізних мит на промислову продукцію
  - Лібералізація ввізних мит на сільськогосподарські товари
  - Лібералізація торгівлі послугами
  - Гармонізація технічних правил та стандартів
  - Гармонізація санітарних та фітосанітарних стандартів
- **Таким чином:** Угода про глибоку та всеосяжну ЗВТ забезпечує кращий доступ до найбільшого регіонального ринку; це співпадає з економічними цілями України

© German Advisory Group

Цілі 4 & 5: Сталий та соціально включений розвиток

- Ключові компоненти сталого та соціально включеного розвитку:
  - Відповідність екологічним стандартам ЄС
  - Дотримання мінімальних соціальних стандартів

- **Таким чином:** Угода про глибоку та всеосяжну ЗВТ включає в себе забезпечення сталого та соціально включеного зростання

© German Advisory Group

Очікувані виграші та втрати від глибокої та всеосяжної угоди про ЗВТ (1)

- Моделювання показує чисті виграші добробуту для України у випадку укладення Угоди про глибоку та всеосяжну ЗВТ між Україною та ЄС
- Більш точно, впровадження Угоди про глибоку та всеосяжну ЗВТ з ЄС (за інших рівних умов) підвищить загальний добробут України на:
  - 4,3% в середньостроковій перспективі
  - 11,6% в довгостроковій перспективі
- Економічні вигоди створюватимуться за рахунок:
  - Полегшення доступу на великий ринок
  - Нижчими нетарифними бар'єрами
- Додаткові переваги включають:
  - Кращі бізнес середовище та інвестиційний клімат
  - Полегшений доступ на ринки третіх країн

© German Advisory Group

Очікувані виграші та втрати від глибокої та всеосяжної угоди про ЗВТ (2)

- Витрати, пов’язані з впровадженням Угоди про глибоку та всеосяжну ЗВТ, включають:
  - Зростання внутрішньої конкуренції, що веде до реструктуризації ринку та перерозподіл факторів виробництва;
  - Підвищення вартості дотримання стандартів, оскільки стандарти ЄС є жорсткішими і, таким чином, їх дотримання вимагатиме більших зусиль та витрат;
  - Видатки, пов’язані з узгодженням законодавчої та адміністративної сфер.
- Деякі з цих витрат Україна, ймовірно, розділить з ЄС, оскільки ЄС готовий надати необхідну технічну допомогу

© German Advisory Group

Висновок щодо глибокої та всеосяжної угоди про ЗВТ з ЄС

<u>Висновок</u>: Угода про глибоку та всеосяжну ЗВТ з ЄС допоможе Україні досягти більшості проміжних цілей і, таким чином, наблизить країну до її кінцевої мети

- Питання: Чи можуть ці цілі бути досягнуті іншими шляхами, відмінними від Угоди про глибоку та всеосяжну ЗВТ з ЄС?
  - Лише частково
  - Регуляторне наближення може бути здійснене односторонньо, але з більшими витратами
  - Доступ до ринку ЄС не може бути отриманий без ЗВТ
- Примітки:
  - Енергетична незалежність та ефективність (Ціль 3) закріплена в уже діючій угоді між Україною та ЄС; Україна є членом Енергетичного співтовариства
  - Глибока та всеосяжна ЗВТ не забороняє підписання інших угод про вільну торгівлю, а тому не створює жодних обмежень для досягнення проміжних цілей іншими шляхами

© German Advisory Group

3. Торговельний режим між Україною та Митним союзом РБК: поточний статус

- У 2010-2011 роках Митний союз запровадив:
  - Спільні кордони та ввізні мита
  - Спільні захисні та інші нетарифні заходи
- Але: двосторонні угоди про вільну торгівлю (ЗВТ), підписані в першій половині 1990х років, досі залишаються чинними:
  - ЗВТ стосуються торгівлі товарами
    - Нульові ввізні мита з деякими виключеннями
    - Відсутність кількісних обмежень
  - ЗВТ не стосуються торгівлі послугами, інвестицій, захисту прав інтелектуальної власності тощо
  - Особливості: дозволені експортні мита, частими є торговельні конфлікти, які стосуються нетарифного регулювання
- **Таким чином:** існує потенціал для ширшої угоди про вільну торгівлю між Україною та РБК

© German Advisory Group

Статус регіональної інтеграції між Росією, Білоруссю та Казахстаном

- Митний союз є частиною Євразійського економічного співтовариства (ЄврАзЕС)
  - Договір про запровадження єдиної митної території і утворення митного союзу був підписаний в жовтні 2007 року
- Кроки щодо впровадження Митного союзу, зроблені в 2010-2011 рр.:
  - 1 січня 2010 р.: запровадження єдиної тарифної схеми
  - 1 липня 2010 р.: вступає в силу Митний кодекс Митного союзу, розпочинає діяльність Комісія Митного союзу, скасовано митне очищення товарів, що походять з країн-учасниць Митного союзу
  - Липень 2011 р.: Запроваджено єдиний прикордонний контроль в рамках Митного союзу
- Розпочато формування Єдиного економічного простору (ЄЕП) в 2012 році

Примітка: Митний союз та ЄЕП регулюються наднаціональними органами і, таким чином, відповідні напрями політики визначаються на наднаціональному рівні

© German Advisory Group

Напрями торговельної політики, що регулюються на наднаціональному рівні

- Напрями торгової політики, що регулюються в Митному союзі на наднаціональному рівні:
  - Ввізні мита у міжнародній торгівлі
  - Нетарифні заходи щодо торгівлі товарами з третіми країнами, включаючи кількісні обмеження, ліцензування, інструменти торговельного захисту, розробка єдиних технічних регламентів, санітарні та фітосанітарні стандарти тощо
  - Уніфіковані митне регулювання та митні процедури
  - Запровадження єдиного торговельного режиму з третіми країнами
- В рамках ЄЕП: Напрями політики Митного союзу + макроекономічна політика, конкурентна політика, державна допомога, захист прав інтелектуальної власності, політика обмінного курсу, міграційна політика
- **Таким чином:** У випадку, якщо Україна набуде членства в Митному союзі/ЄЕП, широкий спектр рішень щодо економічної політики має бути делеговано наднаціональному органу управління.

© German Advisory Group

Членство Росії в СОТ та регіональна інтеграція РБК

- Зобов'язання Росії перед СОТ є обов'язковими для всіх членів Митного союзу
  - Договір про функціонування Митного союзу в рамках багатосторонньої торгівельної системи (2011)
- Вигоди від вступу Росії в СОТ:
  - Більша передбачуваність торговельного середовища
  - Приведення торговельного законодавства країн до єдиних міжнародних принципів
  - Виникнення незалежної платформи для вирішення торгівельних суперечок
  - Полегшений доступ на ринок послуг
- **Таким чином:** Україна виграє від вступу Росії до СОТ

© German Advisory Group

Майбутнє відносин між Україною та Митним союзом/ЄЕП РБК

- Статус-кво:
  - Двосторонні угоди про вільну торгівлю з РБК
- Варіанти майбутніх відносин:
  - **Варіант 1**: Україна підписує угоду про вільну торгівлю з Митним союзом/ЄЕП РБК
  - **Варіант 2**: Україна вступає в Митний союз чи ЄЕП РБК

- Питання: Що краще для досягнення кінцевої та проміжних цілей України?

© German Advisory Group

Ціль 1: Сприятливий інвестиційний клімат

- На сьогодні двосторонні угоди про вільну торгівлю не надають засобів для покращення інвестиційного клімату
- Враховуючи те, що РБК не мають репутації лідерів в питаннях економічних реформ, регуляторна конвергенція може призвести до погіршення інвестиційного клімату
- **Варіант 1**: Україна підписує угоду про вільну торгівлю з Митним союзом/ЄЕП РБК
  - Нова угода про вільну торгівлю зі спільною регуляторною апроксимацією до найкращих міжнародних практик може зробити свій внесок до покращення бізнес клімату
- **Варіант 2**: Україна вступає в Митний союз або ЄЕП РБК
  - Обхідний шлях: Гармонізація з міжнародними стандартами у сфері технічного регулювання та санітарних і фітосанітарних заходів шляхом гармонізації з відповідними стандартами РБК, які поступово наближаються до міжнародних
- **Таким чином:** Регіональна інтеграція в межах РБК може призвести до покращення бізнес клімату лише якщо всі партнери здійснять конвергенцію до найкращих міжнародних практик

© German Advisory Group

Ціль 2: Полегшений доступ до ринку РБК

- Ринок РБК:
  - 170 млн. споживачів
  - Доступ до ринку, що оцінюється в 1.5 трлн. дол. США
- Україна вже отримала вигоди від полегшеного доступу до ринку внаслідок двосторонніх ЗВТ та створення Митного союзу
- **Варіант 1**: Україна підписує угоду про вільну торгівлю з Митним союзом/ЄЕП РБК
  - Нова угода про вільну торгівлю без жодних виключень та з нижчими нетарифними бар'єрами, що базуються на найкращих міжнародних практиках, може надати легший доступ, таким чином, допомагаючи досягти кінцевої цілі
- **Варіант 2**: Україна вступає в Митний союз або ЄЕП РБК
  - Порівняно з варіантом 1, головною додаткового перевагою членства в Митному союзі/ЄЕП в плані доступу до ринку є скасування прикордонного/митного контролю
- **Таким чином:** регіональна інтеграція у формі угоди про вільну торгівлю (варіант 1) є достатньою для полегшення доступу на ринок РБК

© German Advisory Group

Митний союз та торгівля енергоносіями (1)

- Регіональна інтеграція не має прямого впливу на газові угоди з Газпромом, і, відповідно, на ціни на газ
  - Ймовірно, існують можливості обійти угоди, але ці можливості необхідно вивчати окремо
- Пільги щодо експортних мит можуть слугувати головною “принадою” регіональної інтеграції з РБК
  - Експортні тарифи стосуються 42,6% українського імпорту з Росії (2011)
  - Ключові товарні категорії, що підпадають під дію експортних тарифів: мінеральне паливо, продукти нафтопереробки, деревина
  - Середньозважений експортний тариф дорівнює 23%
  - Вступ Росії до СОТ матиме незначний вплив на рівень експортних тарифів

© German Advisory Group

Митний союз та торгівля енергоносіями (2)

- **Варіант 2**: Членство в Митному союзі може призвести до:
  - Скасування російських експортних тарифів на товари, що споживаються в Україні
  - Застосування експортних мит на користь Росії на кордоні України
- Результати симуляції за допомогою прикладної моделі загальної рівноваги (CGE):
  - **Сценарій**: Угода про вільуу торгівлю з РБК + ввізні мита України на рівні ввізних мит РБК МС + експортні мита РБК скасовані для експорту в Україну
  - **Зростання добробуту**: 1,3% в середньостроковій перспективі

    Як зазначалося раніше: Угода про глибоку та всеосяжну ЗВТ з ЄС збільшить добробут на 4,3% в середньостроковій перспективі
- **Примітка**: скасування експортних тарифів може бути частиною пакету угоди про вільну торгівлю, але Росія, як здається, не є схильною до такої пропозиції

© German Advisory Group

Ціль 3: Зниження енергетичної вразливості

- **Варіант 2:** Членство в Митному союзі
  - Відсутність позитивного впливу на енергетичну вразливість України
  - Результати моделювання:
    - Подальше зростання імпорту енергоносіїв з Росії
    - Скорочення внутрішнього виробництва енергоносіїв
- Потенційне скорочення імпортної ціни на енергоносії призведе до:
  - Зростання залежності від Росії як джерела енергоносіїв
  - Пригнічуватиме стимули розвивати внутрішнє добування енергоносіїв
  - Пригнічуватиме стимули інвестувати в енергозберігаючі технології
- **Таким чином:** Членство в Митному союзі призведе до зростання енергетичної залежності і пригнічуватиме стимули до заощадження енергії. Як наслідок, це не відповідає проміжній цілі щодо скорочення енергетичної вразливості

© German Advisory Group

Цілі 4 і 5: Сталий та соціально включений розвиток

- Регіональна інтеграція з РБК не надаватиме стимулів до:
  - Екологічно сприятливого (тобто сталого) зростання
  - Скорочення багатовимірного соціального відчуження

© German Advisory Group

Інші наслідки членства в Митному союзі/ЄЕП (Варіант 2)

- **Тягар повторних переговорів та компенсацій в рамках СОТ:**
  - Зв'язані ввізні мита України в цілому нижчі, ніж у Митного союзу РБК
  - Перегляд цих зобов'язань є громіздким та затратним, оскільки інші країни-члени мають право вимагати компенсацію або встановити додаткові мита на українські товари чи послуги (як компенсацію за втрати, спричинені зміною зобов'язань)

- **Втрата незалежності в проведенні торговельної політики,** що включає право заключати угоди про вільну торгівлю з іншими країнами на зразок Угоди про глибоку та всеосяжну ЗВТ з ЄС.
  - Комісія Митного союзу РБК уповноважена керувати новими переговорами щодо міжнародної торгівлі від імені країн-учасників

- **Повільніша модернізація**, оскільки вищі тарифи на інвестиційний імпорт з третіх країн, включаючи ЄС, буде перешкоджати оновленню основного капіталу та імпорту нових технологій і ноу-хау

© German Advisory Group

Висновок щодо регіональної інтеграції з РБК

- **Висновок:** Членство в Митному союзі/ЄЕП (Варіант 2) не допоможе Україні досягти її проміжних та кінцевої цілей економічної політики
- Більше того, членство в Митному союзі/ЄЕП (Варіант 2) ускладнить/унеможливить інші форми регіональної інтеграції для України, таким чином, обмежуючи її можливості досягнути проміжні цілі іншими шляхами

- АЛЕ: Підписання угоди про вільну торгівлю з Митним союзом/ЄЕП РБК (Варіант 1) допоможе Україні слідувати її проміжним та кінцевій економічним цілям

© German Advisory Group

4. Висновки та рекомендації

- Україна знаходиться між двома регіональними інтеграційними блоками та має приймати важливі рішення
- Ключове питання для будь-якого рішення щодо економічної інтеграції: Чи матиме воно позитивний або негативний вплив на досягнення економічних цілей країни?
- Глибока та всеосяжна угода про ЗВТ з ЄС
  - Позитивний ефект для досягнення всіх економічних цілей
- Регіональна інтеграція з Митним союзом/ЄЕП РБК
  - Угода про вільну торгівлю з Митним союзом/ЄЕП РБК (Варіант 1):
    - Позитивний вплив на всі економічні цілі України
  - Вступ в Митний союз/ЄЕП РБК (Варіант 2):
    - Негативний вплив на більшість економічних цілей України
- **Рекомендації:**
  - Україна має співпрацювати з обома регіональними інтеграційними блоками
  - В якій формі? Глибока та всеосяжна угода про ЗВТ з ЄС та угода про вільну торгівлю з Митним союзом/ЄЕП РБК (Варіант 1)

© German Advisory Group

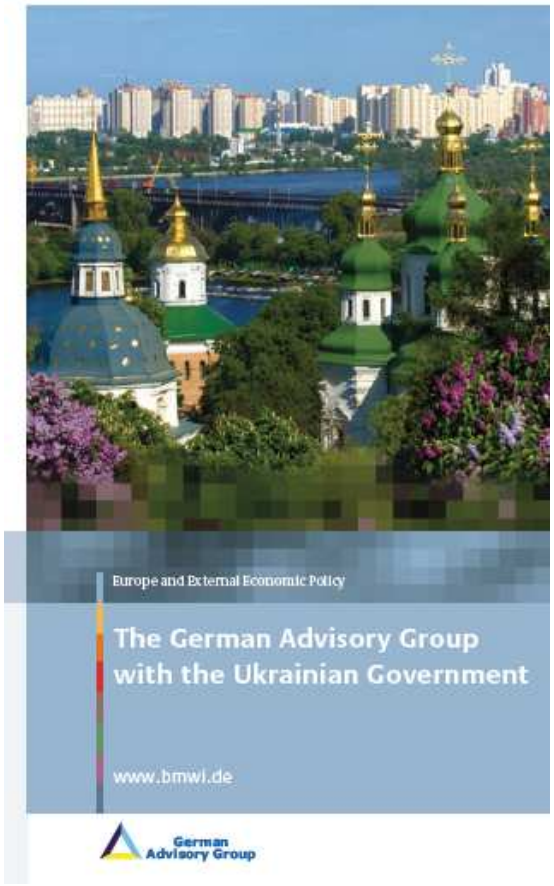
Контакти

Вероніка Мовчан
movchan@ier.kiev.ua

Рікардо Джуччі
giucci@berlin-economics.com

German Advisory Group
c/o BE Berlin Economics GmbH
Schillerstr. 59, D-10627 Berlin
Tel: +49 30 / 20 61 34 64 0
Fax: +49 30 / 20 61 34 64 9
E-mail: info@beratergruppe-ukraine.de
www.beratergruppe-ukraine.de

Federal Ministry of Economics and Technology

© German Advisory Group